

волевиявлення того з подружжя, хто її надав. В свою чергу, норма ч. 1 ст. 27 ЦКУ, закріплюючи, що правочин, що обмежує можливість фізичної особи мати не заборонені законом цивільні права та обов'язки, є нікчемним, є, на наш погляд, оптимальною, оскільки з одного боку, вона не обмежує майнової самостійності подружжя, а з іншої – надає необхідні гарантії захисту їх прав в разі порушення.

Згідно з ч. 1 ст. 93 СК України шлюбним договором регулюються майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки. Однак складним поки що залишається питання щодо критеріїв визнання тих чи інших умов шлюбного договору такими, що обмежують правоздатність чи дієздатність фізичної особи як одного з подружжя. Адже межа між здатністю мати права та обов'язки та здатністю своїми діями набувати для себе права і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання, є дуже тонкою. У зв'язку з цим деякими авторами до цього часу ставляться питання про можливість включення до шлюбного договору положень, які б регулювали особисті права та обов'язки сторін. Крім того з огляду на те, що шлюб укладається не на один день чи рік, а в ідеалі на все життя і, як правило, з метою створення сім'ї, деякі моменти сімейного співжиття на першому етапі (при вступі до шлюбу) потребують взаємного погодження між подружжям. Відповідно роль закріплення такої взаємної згоди може взяти на себе шлюбний договір як документ, в якому сторони визначають основні майнові права та обов'язки між собою як подружжям чи майбутнім подружжям.

Література:

1. Гражданское право: Учебник / А. П. Сергеев, Ю. К. Толстой (ред.). – М.: Проспект, 1997. – Ч. 1. – 974 с.
2. Антокольская М. В. Лекции по семейному праву. – М.: Юристъ. – М., 1999. – 144.
3. Рясенцев В. А. Учебник для юрид. ин-тов и фак. – М.: Юрид. лит., 1971. – 293 с.
4. Сімейне право України: Підручн. / За ред. Ю. С. Червоного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.

Мірзоян А. А.,

*здобувач відділу з проблем цивільного, трудового та підприємницького права
Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України*

ДОГОВІР НАЙМУ ПОСЛУГ В РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Послугам як об'єкту цивільних прав і відповідній групі договорів багато уваги приділялось ще в докласичному римському праві, а у класичному – виявляються ретельно розроблені договірні конструкції, що опосередковують процес надання послуг.

Феномен оплатного надання послуг є результатом розвитку інституту особистого найму (найму послуг), під яким в римському праві розумілось правовідношення, за яким одна сторона (найманий) брала на себе зобов'язання виконати на користь іншої сторони (наймача) певні послуги, а наймач – сплатити за ці послуги визначену винагороду.

Договору найму послуг (порівняно з наймом майна) не приділялось багато уваги римськими юристами. Так, в Дигестах і в Інституціях зустрічаються всього декілька уривкових згадувань про особистий найм, в яких вказується лише специфіка цієї договірної конструкції порівняно з наймом речей.

Специфічним для римського розуміння договору найму послуг було те, що конструкція цього договору виводилась з базового поняття договору найму. В літературі існує думка, що з початку договір на надання послуг не складав особливого договірної виду, а тому не мав сталої договірної конструкції і лише з розвитком обороту і цивілістичної думки він підводиться під договір найму [1, с.149]. Згодом загальне поняття договору найму включає в себе вже вказівку на найм не тільки майна, але й певних дій, послуг.

Суттєва відмінність між договором найму майна та договором найму послуг полягала в тому, що останній не відносився до зобов'язань, спрямованих на досягнення певного результату, тобто наймодавець за договором зобов'язувався здійснити лише низьку певних дій, при цьому не гарантуючи, що після завершення процесу вчинення цих дій буде досягнутий певний матеріальний результат. Про це свідчить, зокрема, те, що наймач не мав права в односторонньому порядку зменшити або не виплачувати винагороду наймодавцеві за певний період, з посиланням на недосягнення економічного ефекту. За договором найму майна навпаки – при відсутності економічного ефекту наймач міг в односторонньому порядку зменшити або не виплачувати винагороду наймодавцеві.

Відомий російський романіст С. Муромцев вважав [2, с.286], що і сам найм спочатку не мав значення самостійного юридичного правочину і підходив під поняття купівлі-продажу, причому на відміну від власне купівлі-продажу предметом купівлі-продажу у наймі виступала не окрема річ, а певне благо, що витікало з користування річчю, виконання робіт або надання послуг.

Важливим моментом у наймі послуг в римському праві є те, що за цим договором передавалась в найм робоча сила певної особи, а не сама фізична особа, як це було можливим відносно рабів, оскільки в римському праві сторонами будь-якого договору могли бути лише вільні особи. Якщо особа, яка займається певною діяльністю була невільною, то мова йшла не про надання послуг, а про одну з форм прояву певної фактичної (але не економічної) залежності.

В римському праві не вирішено залишилось питання: як можна відносити надання послуг до договору найму, якщо невід'ємною частиною найму виступає передача предмету у користування іншій особі, що передбачає передачу певного матеріального об'єкту, відокремленого (відособленого) у просторі, в той час як сама послуга є невіддільною від особи виконавця і не може існувати окремо від виконавця.

Розроблені римським правом, договірні конструкції, що опосередковували процес надання послуг видаються досить цікавими як з точки зору доктрини права, так і з точки зору практики правозастосування. Як слушно зазначив Є. О. Харитонов "саме римське приватне право стало вищою фазою розвитку права" [3, с.52].

Література:

1. Степанов Д. И. Зарождение и развитие услуг в римском частном праве / Журнал российского права. – № 3. – 2001. – С. 148-160.
2. Муромцев С. Гражданское право Древнего Рима. – М.: Типография А. И. Мамонтова и К°, 1883.
3. Харитонova O.I., Харитонов Є. О. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції. – Х.: Одиссей, 2002.

Мурзенко М. В.,

*аспірант кафедри громадянсько-правових дисциплін
економіко-правового факультета*

Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова

ПРЕОДОЛЕНИЕ ПРАВОВЫХ КОЛЛИЗИЙ ПРИ РАЗРЕШЕНИИ ВОПРОСОВ ОТНОСИТЕЛЬНО АРЕСТА МОРСКИХ СУДОВ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ

В условиях активной реализации государственной политики, направленной на гармоничную интеграцию Украины в мировую экономическую систему, необходимым условием реализации механизма ареста судов в Украине является реформирование законодательной базы, и прежде всего, процессуального законодательства в отношении данного вопроса.

Арест судна представляет собой механизм обеспечения морских требований лица до подачи иска по существу, путем подачи соответствующего заявления в компетентный суд государства, в юрисдикции которого находится судно, принадлежащее лицу, ответственному по морскому требо-